

POLA ESPERANTISTO

JARO XXIII. · DECEMBRO 1929. · N-o 12.

ROK XXIII. · GRUDZIEŃ 1929. · Nr. 12.

ESPERANTYSTA POLSKI

**WYDAWCY: POLA ESPERANTISTA KLUBO &
ELDONANTOJ: SOCIETO ESPERANTO EN KRAKÓW**

ADRES: KRAKÓW, ULICA LUBICZ Nr. 34.

REDAKTOR PROF. DR. ODO BUJWID REDAKTANTO

PRENUMERATA: rocznie Zł. 8.—, półrocznie Zł. 4.—. Dla towarzystw i grup esperanckich (przy przesyłce najmniej 5 egz. pod jednym adresem) roczna prenumerata Zł. 6.—.

ABONO: jare Zł. 8.—, duonjare 4.—. Por societoj kaj grupoj esperantistaj (ĉe sendo de minimume 5 ekz. al unu adreso) jarabono Zł. 6.—

Konto Pocztovej Kasy Oszczędności Kraków Nr. 406.660.

Eksterlande jarabono — 1 dolaro.

Pojedynczy numer Zł. 0.70 Aparta numero.

WAŻNE DLA KORESPONDUJĄCYCH Z ZAGRANICĄ:

„Polaj Kristnaskaj Kantoj“ kun muziknotoj estas aĉeteblaj ĉe:

Admin. de Pola Esperantisto po 0.35 gr. aŭ 0.20 sv. fr.

TREŚĆ — ENHAVO:

TADEUSZ HODAKOWSKI: WZNIEŚMY DOM ZAMENHOFA W WARSZAWIE. DR. ANT. CZUBRYŃSKI: ETIKAJ IDEOJ DE ZAMENHOF. I. LEJZEROWICZ: PROFETO EN SIA URBETO. LINGVA FAKO. L. KRONENBERG: INSIGNO DE L' KRISTO. POLLANDA KRONIKO. DR. FELS: D-RO STEFAN MIKOŁAJSKI. KRONIKA ZAGRANICZNA. BIBLIOGRAFIO. TRADUKA KONKURSO. J. SAPIRO: UNIVERSALA ESPERANTO - ASOCIO. DE LA REDAKCIO.

POLA ESPERANTISTO

MONATA REVUO DE ESPERANTISTA MOVADO EN POLUJO
KAJ EKSTERLANDE.

ESPERANTYSTA POLSKI

MIESIĘCZNY PRZEGLĄD RUCHU ESPERANCKIEGO W POLSCE
I ZAGRANICĄ.

ROK XXIII. JARO.

KRAKÓW
GRUDZIEŃ 1929 DECEMBRO

Nr. 12 N-o

Wznieśmy Dom Zamenhofa w Warszawie.

Stało się. Muzeum esperanckie, które powinniśmy mieć u siebie w kraju, otwarto we Wiedniu i błędu, jakiśmy popełnili, nie pomyślawszy wcześniej o utworzeniu takiego, już nie zdołamy naprawić. Mieliliśmy za sobą prawo historyczne, gdyż twórca Esperanta z krajem naszym był związany, żył i działał na ziemiach polskich, gdzie również spoczęły jego śmiertelne szczątki. Towarzyszyłaby nam także sympatja świata esperanckiego, który przecież życzliwie do nas się odnosi właśnie ze względu na to, że Polska była ojczyzną jego twórcy. Pozostało jednak po nim zapewne mnóstwo pamiątek związanych czy to z jego osobą, czy to z jego działalnością, należałoby je przeto zgromadzić i umieścić w odpowiednim miejscu, któreby się kiedyś stało Mekką zwolenników Jego idei, dokądby się kierowały kroki esperantystów, czczących pamięć Mistrza.

Nie mamy u siebie centralnej biblioteki esperanckiej i przyszli badacze naukowci nie będą mieli możliwości korzystania w swej pracy z odpowiednich zbiorów. Biblioteka taka powinna powstać właśnie przy domu Zamenhofa. Dalej, w czasopismach polskich coraz częściej spotyka się wzmianki, a nawet całe artykuły na temat języka Esperanto. Dla przyszłego historyka ruchu esperanckiego w Polsce artykuły te, ukazujące się od czasu do czasu, będą niewątpliwie cennym przyczynkiem do jego pracy. A narazie artykuły te giną zapomniane, gdyż nie utrzymujemy żadnej ewidencji tego, co się pisze w prasie o naszej sprawie. Inaczej postępuje n. p. *Germana Esperantisto*, *Movado* lub inne czasopisma esperanckie, które stale podają gdzie i kiedy jakaś rzecz się ukazała. *Pola Esperantisto* natomiast nie otrzymuje żadnych wiadomości o tem, jeżeli zaś kiedyś to się zdarzy, to jedynie przypadkowo, bez żadnego systemu. Braki te bezwzględnie należy usunąć. Sprawa jest pilna i poważna. Rzucam myśl, która powinna przybrać realne kształty, ale potrzebuje dyskusji i uzupełnień. Treścią jej jest: „Wznieśmy Dom Zamenhofa w Warszawie, skarbnicę pamiątek po Mistrzu, przyszłe centrum esperanckiej pracy naukowej, archiwum ruchu esperanckiego w Polsce, a może i zagranicy”!

Tadeusz Hodakowski.

Redakcja jak najgoręcej popiera dobrą myśl, bardzo w czasie będącą.

O. Bułwid.

ETIKAJ IDEOJ DE ZAMENHOF.

Publikigante lojale la artikolon de nia estimata L. K-ano kaj kunlaboranto, kiel tre interesan provon de analizo de Zamenhofaj ideoj pri religio, ni rimarkas, ke ni plene konsentas nek kun la prezento de ideoj de Zamenhof, nek, des pli, kun la prireligiaj konsideroj de l' aŭtoro. Red.

Patro de Zamenhof estis ateisto, patrino sentema, bona kredantino. Logika spirito de juna Ludviko ne longe sin tenis al altruditaj formoj religiaj. Statistike dokumenta aparteno al iu organizo religia ne montras efektivajn religiajn ideojn de tiu-ĉi persono. Se tamen por iu sufiĉas tiu-ĉi formala apartenado, por tiu-ĉi homo ĝenerale ne ekzistas problemoj pri religiaj ideoj de Zamenhof, kiu forjetis la religion, aŭ pli ĝuste: ĉesis sin okupi pri ĝi. Tiu-ĉi stato daŭris ĝis la 16-a jaro de lia vivo. Estante 16-jara junulo li komencis pensi pri ĝeneralaj ideoj, kiujn por la homoj solvas aŭ religio, aŭ filozofio. Li kreis al si mem propran religion eksterdogman, kies esenco ni ne konas pli detale, sed bazitan verŝajne pli je la sento, ol je la filozofio.

Pri du problemoj okupiĝas ĉiu religia sistemo ĝisnuna: pri mondkompreno kaj pri etiko. Lia spirito ne provis solvadi tiam la problemojn pri deveno de la homo, tero, mondo, pri la rilato de la spirito al la korpo. Ni nenion aŭdas pri lia agado tiu-direkta. Lia penso plejgrandparte kaj ĉefe turnis sin ĉirkaŭ la problemoj etikaj, tuŝis la homaron, trans ĝiaj limoj li ne malproksime progresas. Zamenhof el sia sento al la homaro kiel tutaĵo faris al si propran religion. Li konsideris sin kiel supernaciano, ano de la tuta homaro, kio tamen ne malhelpis lin dum la studentaj jaroj en Moskvo entuziasmiĝi por cionismo, sed li ne konsideris Hebreojn kiel nacion elektitan. Super tiu-ĉi idealo cionista li vidis kaj pli multe ŝatis la idealon de unuigita homaro.

Oni povis konsenti kun lia ideologio, aŭ ne, sed oni ne povis nei, ke en ĝi regis ĉiam alta pensflugo. Nobla kaj entuziasma estis la nivelo de liaj pensoj. La ennaska karaktero strukturo ŝajnis esti la plej profunda fonto de lia ideologio religia. Ne ideologio kreis karakteron, sed karaktero kreis ideologion. Komparante sin kun sia samtempa kolegaro li iumomente rimarkis, ke lia juneco forpasas ne tiel ĝoje kaj brue, kiel la juneco de aliaj junuloj kaj enfermis tiujn pripensojn en la verseto „mia penso“. Li apartenis al la homoj, kies spirito ne estas altirita hazarde per ia ekstera ideo, kies sklavoj ili fariĝas poste pro ĝia graveco. Lia ideologio estis interne kreita pro tro alta nivelo de lia interna vivo; ideo estis produkto de liaj sentoj, la sentoj enŝprucigadis en la ideologio la vivon kaj tial ĝi scipovis ekvivi. Spirito ĉiam monoideisme boranta, zorganta pri sia idajo, por ke ĝi bone kaj sane elkresku. La malbonaj cirkonstancoj povis lin premi, sed neniam rompi. Li pli malpli revenis al la amata ideo. Super lia korpo kaj sano regis la ideo, kies eco estis perforto: „Cent semoj perdiĝas, ni semas kaj semas konstante“. Jen en kio fermiĝas la esenco de lia tuta spirito.

Laŭ liaj religiaj ideoj en 1905 esprimitaj en Boulogne sur Mer estas ia „potenca senkorpa Forto“. Kion tiu-ĉi Forto devis prezenti, li detale ne diris. Li nomis ĝin „fontego de l' amo kaj vero“, sekve ĝi estis komprenata de Zamenhof samtempe sente kaj logike, kore

kaj cerbe. Ĝi havas la signifon ŝirman, protektantan: „subtenu nin, Forto, ne lasu nin fali“. Amo kaj Vero estas konataj abstraktaj antropomorfismoj. La sento kuniĝis ĉe Zamenhof kun la etikaj pensoj de Hillel Hassaken Plimaljuna, hebrea legĉ-instruisto naskita en la 50-jaro de antaŭkristana erao, mortinta ĉirkaŭ la deka jaro de tiu-ĉi erao.

Kiam juna Zamenhof konatiĝis kun la ideoj de tiu-ĉi Hillel oni ne scias; tamen liaj ideoj kune kun la sento Zamenhofa formis la sintezon kaj la fundamenton por nova sistemo, kiu por Zamenhof estis samtempe religio, etiko kaj sociologia sistemo, iom post iom lin tiel absorbanta, ke li fine komencis konsideri tiun-ĉi novan sistemon kiel la ĉefan celon de sia vivo. Li nomis tiun-ĉi ideologion homaranismo (difinon de ĝi donas libro de dro E. Privat, Vivo de Zamenhof, 112). Kelkaj esprimoj estas certe noblaj, sed utopiaj. Kion signifas ekz.: „fundamento neutrale homa“? En Moskvo Zamenhof, ankoraŭ kiel juna studento de medicino dissekante la kadavrojn rimarkis kompreneble, ke la homoj estas korpe pli malpli samaj organismoj. Sed la sameco ne reĝas en spirita regiono. Kio por Zamenhof „supernaciano“ sente prezentis sin en la homoj kiel io komuna kaj kion li ekamis plenkore, tio tamen en praktiko, en ĝiaj diferencoj prezentiĝis por la nacioj io tre grava, pri kio ili ne volis rezigni. Ne neante, ke efektive estas inter la nacioj io, kion oni povus difini, kiel io „neŭtrale homa“ kaj kio ebligas al ili alproksimiĝon, ekzistas krom tio aliaj diferencoj por Zamenhof, eble malgravaj, sed por nacioj tiom gravaj, ke ili ne volas rezigni pri ili. Multe pli facila estis la tasko krei supernacian lingvon por tuta homaro krom la naciaj, ĉar en ĉiu lingvo pli malpli oni povas esprimi la samajn ideojn kaj unu ne malhelpas la alian, ĉar ĉiu, la nacia kaj internacia servas por la aliaj celoj. Sed io tute alia estis krei ion neŭtrale homan, ĉar lingvoj estis distingeblaj en iliaj diferencoj, sed tiel nomata „neŭtrale homa“ kulturo, aŭ principo de io komuna en ĉiuj kulturoj, se tio, precize parolante, jam nun ekzistas, ne estas io, kion oni povus separi de la naciaj kulturoj, kvazaŭ unu komuna elemento ĥemia el diversaj mineraloj, sed io imanente, ene ekzistanta en la naciaj kulturoj. Kaj jen, el kio konsistis la iluzio de Zamenhof.

Kiel neŭtralan fundamenton en ĉiuj religioj, je kiu oni povis sin apogi, konsideris Zamenhof la ideon pri dio, kiun li nomis „Forto“. Li do volis, ke la adeptoj de diversaj religioj apogu sin je tiu-ĉi fundamento kaj ĉion alian konsideru kiel aldonon.

Ĝuste en tio-ĉi estis la dua granda iluzio de Zamenhof. Unue, krom la adeptoj de dio, ekzistas ankaŭ homoj, kiuj ĝenerale ne kredas je ia-ajn dio, aŭ „Forto“. Sekve, kie trovi la bazon komunan? Krom tio, ĝuste la elementoj konsiderataj de Zamenhof kiel aldonon, kvazaŭ ne ĉefe gravaj por multe da personoj estas la plej grava afero, ekz. la triuneco de dio ĉe kristanoj. Por aliaj ne la dio senpersona, aŭ triuneca estas la plej ĉefa demando, sed la liturgio, la fastoj. Ili eĉ ne estas sufiĉe spirite disvolviĝintaj por solvadi, aŭ diskutadi problemon pri dio. Ĉe tiuj-ĉi homoj la bazo de komuna religio tie, kie ĝin volis Zamenhof trovi, ĝenerale ne ekzistas.

Zamenhof pensis pri la homarana templo, kiun povus viziti la adeptoj de diversaj religioj, sed oni rimarkigis al li tute ĝuste, ke la pastroj de diversaj religioj ne permesus je tio. La ideo pri komuna

religio ŝvelis en Zamenhof kun la jaroj. Oni retenadis lin de ĝia publikigo timante tute ĝuste, ke ĝi fortimigos de la esperantismo multe da ĝiaj ĝisnunaj adeptoj. Li vidis unu solan vojon al realigo de tiu-ĉi ideo; el ĉefa gvidanto de movado li volis fariĝi simpla esperantisto. En Kraków 1912 li deklaris, ke li lasta-foje parolas al la esperantistaro kaj efektive dum sekvanta kongreso en Bern 1913 li ne plu sidis sur la estrado.

Laŭ li la homojn, koncerne la religion, povas ligi la samaj pozitivaj ideoj sur la religia kampo. Senreligieco negativa ne povas ligi la homojn kaj se ili eĉ alproksimiĝas momente, iliaj ideoj disiĝas.

Ĝin tiu-ĉi penso estis ia iluzio. Tio, kion oni nomas ordinare „senreligieco“ estas mondrigardo pozitiva, apogita sur la rezultoj de scienco, plejgrandparte sur naturscienco. Tio ne estas, kiel ofte opinias religiuloj ia abisma nihilismo mondrigarda, sed granda kulturo spirita. Eĉ ateisto havas ideojn pri la mondevoluo kaj ĝia deveno, sed kompreneble tiuj-ĉi ideoj estas aliaj ol ideoj de religiulo, kiu konsideras ĉion kiel kreitaĵon de dio aŭ dioj, kaj la terglobon kiel centron astronomian, aŭ moralan de diaj zorgoj.

Zamenhof volis krei religion, kiu tamen ne estus mondrigardo, sed pli ĝuste etika regularo, taŭga por ĉiu persono, sendepende de filozofie-teologiaj kredoj. Sed tiu-direkte li ankaŭ iom eraris. Tiaj etikaj direktivoj ekzistas. Oni povus ilin efektive eltrovi en ĉiuj religiaj sistemoj. Simile kiel pli-malpli internaciajn idiomaĵojn de ĉefaj sep lingvoj eŭropaj oni povus tiajn direktivojn etikajn eligi kiel „internacian etikon“ kvazaŭ analogie al tiuj „internaciaj vortoj“. Tiaj direktivoj estus ekzemple „estu bona“, „faru bone al viaj proksimuloj“ kaj simile. Sed ĝuste pro tio, ke tiuj-ĉi direktivoj estas tro larĝaj, ili neniam estus aplikeblaj en detalaj okazintaĵoj, kie efektive estas malfacile juĝi, kio estas „bona“. Estas komplikaj situacioj, eĉ ne nur inter du personoj aŭ nacioj, kies negocoj estas sin reciproke kontraŭbatalantaj, sed eĉ ĉe la sama persono en kiu la diversaj sentoj batalas unu kontraŭ alia, elvokante internan huraganon kaj ruinigante nervojn. Ne sekvas de tio, ke oni uzu vorton „bona“, aŭ ke eĉ en tiuj-ĉi okazoj oni ne povus difini la „bonon“, aŭ montri la elirvojon el malfacila situacio. Mi nur volis indiki, ke la problemo estas efektive pli komplika, des pli, **ke ne tiom la komuna bazo la homojn pli-proksimiĝas, kiom malproksimiĝas ilin la diferencoj elkreskintaj super tiu-ĉi komuna bazo.** Kaj la diferencoj estas gravegaj en historia disvolviĝo de homaro: la naciaj lingvoj, karakteroj, kutimoj, leĝaro k. t. pl.

Al kristanaj gejunuloj salutintaj Zamenhofon li respondis: „kio pli bela en la mondo, ol plena sekvado laŭ instruo de Jezuo?“ Ĉu tio ne estis simpla resaluta kurtuazio al saluto sendita al li, oni ne multe povus el tio-ĉi ekdiveni. Se al li plaĉus la etiko de Jezuo, el tio tute ne sekvus ankoraŭ, ke plaĉus al li la kristana religio, kies fundamenta principo estas ideo pri trinitarismo (Patro, Filo, Spirito). Tiu-ĉi ideo, simile kiel ideo pri hereda peko de Adamo kaj Evo lin tute ne absorbis, simile cetere, kiel multege da nuntempaj kristanoj kiuj konsideras sin kiel kristanoj malgraŭ la indiferenteco rilate tiujn-ĉi ĉefajn fundamentajn ideojn, sen kiuj oni ne povas sin nomi kristano. Lian atenton verŝajne absorbis ideo de Jezuo en evangelio de Ma-

teo XXII 39 kaj de Marko XII 31: „Amu vian proksimulon kiel vin mem“. Sed tiu-ĉi ideo, ne estas ideo de Kristo. Ĝi estas trovebla en Malnova Testamento en libro de Levitoj XIX 18: „Ne faru venĝon kaj ne portu koleron kontraŭ la filoj de via popolo; amu vian proksimulon kiel vin mem: mi estas la Eternulo“. Jezuo ja diris Mt XXII 40: „De ĉi tiuj du ordonoj dependas la tuta leĝo (greke: nomos, hebree: torah) kaj la profetoj“, sed kiel el ĝuste tiuj-ĉi vortoj sekvas, temis pri resumo de la etiko de Toro, aŭ Kvinlibro de Moseo kaj de Profetoj, sed ne pri la dogmatiko de nova religio, de kristanismo, kies ĉefa fundamenta ideo estas trinitarismo.

Aliajn ideojn de Jezuo oni ofte ne trapensas. Ili ne estas laŭ mia opinio aplikeblaj en praktika vivo kaj eĉ danĝeraj, ekz.: Mt V 39: „Ne rezistu al malbono“... 40: „Kaj se iu deziras procesi kontraŭ vi, por forpreni vian tunikon, lasu lin preni ankaŭ vian mantelon“. Sed la ĉefa ideo de etiko Jezua apartenas ĝuste al tiuj ĝeneralaj „internaciaj“ ideoj, se oni eĉ ne diskutus kun ĝi, anstataŭigante ĝin per alia direktivo, kiu laŭ mia opinio povus pli taŭge respeguli normalan homan sentmanieron: „Amu vian proksimulon **laŭpove**“ anstataŭ „kiel vin mem“. La amon de proksimulo „kiel de si mem“ oni havas nur por elektitaj personoj, efektive sente tre proksimaj. Ami ĉiujn „kiel sin mem“ egalus ami senelekte kaj fine banaligi intensivecon de siaj sentoj. Sed tio estas miaj opinioj. Sendepende de la rilato al ili, oni devas konstati, ke ne tiom alproksimigus la homojn tiu-ĉi Jezua direktivo, se ĝi eĉ estus akceptebla sendiskute, kiom malproksimigas ilin la diferencoj inter religio kristana kun ĝia trinitarismo, pri kiu ĝi ne volas rezigni, kaj aliaj religioj, kiuj akceptas ideon de dio unu-persona, aŭ eĉ senpersona. Sekve do malproksimigas la homojn diferencoj inter la problemoj:

1) ĉu dio ekzistas (teistoj)*), aŭ ne (ateistoj)?

2) se dio ekzistas:

ĉu ĝi ekzistas senpersone (panteistoj), aŭ persone (personteistoj)?

Se ĝi ekzistas senpersone, ĉu ĝia naturo estas:

a) materia (materialistoj)?

b) spirita (spiritualistoj)?

Se ĝi ekzistas persone:

ĉu unupersone (mosaistoj, mohamedanoj, bahaistoj k. t. p.)?

ĉu dupersone (iranaj kultoj)?

ĉu tripersone (kristanoj)?

ĉu multpersone (idolanoj)?

*) Ordinare oni uzas tiujn-ĉi vortojn en jena signifo: Teismo oni nomas akcepton de unu dio ekster- kaj supermonda, persona, kiu per sia volo, per sia forto eterne igas la mondon. Deismon oni nomas akcepton de unu dio, kiu tamen en la procedo de la naturo ne intervenas, faras neniajn miraklojn, ne anonciĝas senpere. Ateismo akceptas ideon, ke la mondo ekzistas per si mem. Panteismo estas doktrino, laŭ kiu dio kaj universo ne estas du, efektive reciproke apartaj, sendepende memstaraj estaĵoj, sed ke dio estas universo kaj universo estas dio, ĉiuj objektoj estas modoj (modi), partoprenadoj de dio, kiu enteniĝas en la aĵoj (kiel ilia esenca estaĵo) ene (imanente) tiel, ke ĉio ne estas dio, sed tamen (el vidpunkto de eterneco) konsistas de nia naturo. Natura panteismo proksimiĝas al ateismo samigante dion kaj naturon. Mi citis laŭ Eisler. Oni devas fari la diferencon inter „Dio“ kiel propra nomo de estaĵo, kaj „dio“ kiel ideo, kategorio de estaĵo, aŭ estaĵoj.

Tiuj-ĉi diferencoj estas ĉefa faktoro malproksimiganta la personojn, ol ilin pliproksimiganta sur (ia-grade) komuna etika kampo. Tion Zamenhof ĝenerale ne substrekis.

Lia religio estis etiko. Lia religio ne serĉis mondrigardon. Tiun-ĉi mondrigardon povus doni nur scienco. La „revelacioj“, „kredo“ malhelpas la objektivan esploron, ĉar ili enkondukas principon de subjektivaj sentaj travivaĵoj, kiuj malheligas la vojon al vero. Se oni volus sin apogi je ili, oni venas al konkludoj sin reciproke kontraŭbatalantaj. Ekzemple „sankta“ Tereso havis revelacion, dum kiu ŝi povis ekkompreni „la misteron“ de kristana Triunuo. Sed tiun-ĉi Triunuon ne akceptas mosaistoj, mohamedanoj, bahaistoj. Kaj mitologioj konsideras ĝin, kiel miton *).

Sekve por ili „revelacio“ de Tereso estas subjektiva travivaĵo mistika, objekte senvalora.

Ĉu tamen Zamenhofaj ideoj koncerne etikon kaj religion estas senvaloraj? — Pri la religio: — jes!

Pri etiko ili estas nur serĉado, kiel simpligi la interkonsentojn interhomajn. Ilia celado estas nobla. Sed oni atingos ilin per komuna, grandega laboro, sur kampo leĝara, konstitucia, scienca, pacifista, eĉ kostuma.

Religioj malproksimigas la homojn pli multe, ol proksimigas. Ili estas malhelpo en la vivo de nacioj, tamen forta heredaĵo de pasintaj jarcentoj. Forigi ilin al kampo de mitologiaj esploroj povas nur scienca diskuto kaj esploro de ilia deveno inter la reprezentantoj de iliaj konfesuloj. Sed tia diskuto gvidus al nenia rezulto. Rezulto venos de alie. Dum plebiscitoj inter du nacioj neŭtrale juĝas la tria, malproksima, kies negocoj kaj ideoj interplektiĝas nek kun la unua, nek kun la alia nacio. Por tiaj esploroj, laŭ suprecititaj demandoj religionistaj pri dio necesa estus tamen eldono de la ĉefaj tekstoj de tiuj-ĉi religioj kaj ilia scienca esploro. En tiu-ĉi direkto multege helpos esperanto, eĉ pli multe, ol ni nun opinias.

Kristanoj eldonis jam iliajn „sanktajn“ librojn. Nune sekvu ilin konfesiuloj de aliaj religioj! Tiam povos ekkomenci diskutado. Ilian rezulton vidos la venontaj jarcentoj, por kiuj ni jetas la fundamentojn.

Dr. Antoni Czubyński.

PROFETO EN SIA URBETO.

Ĉiam pli ĝojigaj estas la oftaj sciigoj pri la sukcesoj de niaj Białystokaj samideanoj. Sendube Białystok, la naskiĝurbo de nia Majstro, estas la sola urbo en Polujo, kaj unu el la malmultaj urboj en la tuta mondo, kie Esperanto floras kaj senhalte iras antaŭen, kaj kie nia afero akiris publikan opinion. Ŝajnas, ke en Białystok ĉiu loĝanto fieras pri sia samurbano, la glora Dro Zamenhof. Tie oni ne ironias pri nia lingvo. Tie nia movado fariĝas amasa.

Nun, kiam en la tuta mondo estas festata la datreveno de l' naskiĝtago de nia Majstro, ankaŭ la nomo de la urbo Białystok kuŝas sur la lipoj de ĉiu Esperantisto. Miloj da Esperantistoj en ĉiuj angu-

*) Laŭ: „Życie Wolne“ sub redakcio de R. Minkiewicz, dua duono de 1928, en laboro de St. Asté „Trynitaryzm chrześcijański“.

- ***bagienko** kotaĵo, malse-
kajo
bagienny marĉa
bagnik (zool.) nigra ciklo-
nio
bagoas (pers.) eŭnuko,
 kastrito (bagous)
 baj p. bajarz
baja bajeto (materja),
 serĝo, seriko, fiŝtofo
 (ŝicha materja)
 ***bajac** fabelumi, fantazia-
 di, elfantazii
 ***bajarz** fablisto (bajko-
 pis), rakontisto, menso-
 ĝulo (kłamca), ĉikani-
 sto (plotkarz)
baibardo ba! eĉ troe
 (ba! i bardzo), trofabe-
 listo, trofantaziisto
bajczarka babilulino, ŝi-
 kanistino. mensoguiino
bajdurzyć fabeli, sensen-
 ce babili, rakontaĉi
 ***bajeczny** belega (preze-
 diekny). fableca, laŭfa-
 bela, elfabela (bajko-
 wy), grandioza (wspira-
 niały), ĝiganta (olbrzy-
 mi), luksega (zbytkow-
 ny), pompa (wystawny).
 ĝrandega (ogromny),
 impona (imponujący)
bajęda fabellegendo
 ***baĵka** fabelaĵo (plotka),
 apologo (baĵka z życia
 zwierząt)
 ***bajkopis** fabel(verk)isto

- alba** (ekl.) albo, mestu-
niko
albinizm (brak barwika
 włosów i skóry) albi-
 neco, albinismo
 alboż ĉu, ĉu do
 ***ale** kiedy-ależ sed ja,
 sed do
aleksyfarmaka (farmac.)
 antidoto
aligacja (mieszanie meta-
 li) aloĵo
 ***alísci** sed do, atendu,
 sed ja, sed tamen, sed
 subite
aliteracja aliteracio, sam-
 literaĵo
alizaryna (kem.) alizari-
 no, koloriga substanco
aljans alianco, politika
 unuigo, kontrakto
aljaż aloj(aĵo)
alka (ornit.) alkaŭo, ping-
 veno
alkoholizm alkoholismo
alodjum feŭdo
alopatja alopatio
alpaka (nowe srebro) al-
 pako
 „al pari“ (komerc.) sam-
 preze, egalvalore
altruizm altruismo
aluminjum (glin.) aluminio
 ***alumn** alumno
aluwjum (geol.) aluvio
amarylek (bot. z amaryl-
 kowatych) amarilido

- amarylka** (bot. z liljowa-
 tych) amariliso, amari-
 lio
ambulatorjum ambulato-
 rio
amfibium (zool.) amfibio
amorficzný (niekrystalicz-
 ny) amorfia
 ***amputacja** ablacio
anafora (ret.) anaforo,
 vortripeto
anafrodizja (lek.) anafro-
 dizio
anagram anagramo
anachoreta (ekl.) anako-
 reto, dezertulo, ermito
anakolut (gram.) anako-
 luto
anamneza (med.) anam-
 nezo
anastygmaticzný (opt. fo-
 togr.) anastigmata
anatema (ekl.) anatemo,
 ekskomuniko
andrut vaŝlo, oblatkuko
anemoskop ventomontrilo
anestezja (med.) (znieczu-
 lenie), anestezio
anewryzm (med.) aneu-
 rismo, arteriŝvelo
angaĝować engaĝi, dungii
 (najmować) inviti (za-
 prasać) proponi poste-
 non (zapropionować
 miejsce)
angielska choroba rakito
anglez redingoto
ankieta enketo
 ***ankra** ankro

- * **anons sciigo**, antaŭinfor-
mo, antaŭsciigo
anopsja (med.) anopsio,
blindeco
anoreksja (med.) senape-
titeco, anoreksio
* **anormalny nenormala**,
abnorma, kontraŭnor-
ma
antaŭ (antaŭtek) duonba-
relo
antarktyczny antarkt(ik)a,
sudpolusa
antecedencia antaŭaĵo,
prioraĵo, antecedenco
antena anteno (unu-du-
branĉa 1—2 zylowa)
antresola interetaĝo
antropofobia homevit-
(ulism)o, mizantropeco,
antropofobio
antyalkoholizm antialko-
holismo
antycypować anticipi, an-
taŭfari, antŭaserti
antyfona (ekl.) antifono
antychton antipodulo
* **antypatia** malamikeco,
malinklino, malsimpa-
tio
antypiryna antipirino
antyseptyczne postĉepo-
wanie antisepsado, an-
tisepsa aĝado, antisep-
seca aĝado, antisepti-
keca konduto
- * **antyseptyczny** kontraŭ-
putra, kontraŭmikroba,
antiseptika, antisepse-
ca, antiseptika, anti-
septikeca
anulacja nuligo, senvalo-
riĝo, kasacio, anulacio
* **anuz** kaj se, supozu-ke,
okaze-se
apanaĝe apanaĝoj
apanthropia krueleco, mal-
humaneco
* **apar** ilo, instrumento,
mekanikilo, lumreflek-
toro (projekcyiny)
aparatura aparataro,
muntaĵo, aparataro
* **apatja** indiferenteco, se-
nekscitemo, malvigleco,
malviglema, malvigligo
* **apel** apelo, raporto (mi-
lit.), alvoko (wezwanie,
odezwa)
apepsja (med.) apepsio
apepsia (med.) apepsio
maldigestebleco, dis-
pepsio, nedigestebleco
apertura apertura, mal-
fermaĵo
aplanat (opt.) aplanato
apodyktyczny apodikt-
(ec)a
apogeum (astr.) apogeo
apograf apografo, ko-
piaĵo
apokalipsa apokalipso,
malkaŝo
apokoda (ĝram.) apokopo
apolog (bajka pouczaja-
ca), apologo

- babusz** (tur.) babuŝo, pan-
toflo (pantofel), feltŝuo
(papucz)
bachanalje bakanal(i)o,
orgio, bakhanalio
bachant bak(h)anto
bachantka bak(h)antino
* **bachor** infanaĉo
bachory (bot.) kolĉiko,
kolhiko (zimokwit)
bachtjar bahtiaro (lud ko-
cziŭjacy w Persij)
bachur junulo (hebr. mlo-
dzieniec)
bachus (mit.) ba(k)ŭuso,
dionizo
* **bać** sie timtremi (drzeć)
baćzewie (bot.) nimfeo,
(ne)nufaro (grzybia, li-
lja wodna, nenufar)
* **baczny** singardema
(ogłędny), ĝardema
(czujny)
* **baczyć** obserwi (zacho-
wywać, przestrzegać),
zorgi (troszczyć się,
starać się), klopodi
* **badac̄** pristudi, (tra-)ek-
zameni, analizi (anali-
zować), aŭskultadi (wy-
stuchiwać), inspekti
(kontrolować), eksper-
tizi (robić ekspertyzę)
* **badacz** sciencisto, esplo-
ranto
badanie testo (zdolności
umysłowych)
badanie wykazuje la es-
ploro montras, pruvas
- badawczo** explore, ekza-
mene, atenteme
badawczy explorema
(skłonny do badania),
trapanetrema (przeni-
kliwy), prova (próbują-
cy), atent(em)a (uważ-
ny), trarigard(em)a
(przeszywający wzro-
kiem)
badjanek (bot.) badiano
stelanizo (anyż. gwiaz-
dzisty), ilicio (anyżek
chiński)
- **bađz** ajn
bađz co bađz ĉiaokaze
(na wszelki wypadek),
certe (pewnie), eble
(może), evidente (ocz-
wiście), ja (wszakże),
en ĉiu ajn okazo
(w każdym przypadku)
bađ (zool.) nigra cikonio
(bocian czarny, hajstra)
* **bagatela** negravaĵo,
malĝrandaĵo
bagatelizować bagateliĝi
(lekcewazyć), malŝati
(pogardzać) bagatela-
ksi, bagateltrakti
bagatelny bagatela, ĉiva-
lora, negrava, nea'en-
tinda
* **bagaż** bagaĵo (pakunek,
toboly), ŝarĝo (ciężar,
jukij)
bađer skrapeligilo, draĝilo,
draĝmaŝino

- arktyczny (geogr.) arka, artysta malarz pentristo, nordpolusa artpentristo, pentrarti-
 *arlekin burleskulo, hi- sto
 striono, gajigisto asamar (karamel, karmel)
 armada (milit.) armado karamelo
 *armata (milit.) bombar- asant (farm.) (smrodzie-
 dilo niec, czarcie łajno) asa-
 armator ŝipkonstruisto, fetido
 ŝipposedanto asceza askezo, asketismo
 *armja trupoj asenterować (milit.) re-
 armorjał (herbarz) armo- krutiĝi, enarmeigi
 riolibro aseptyczny asepsa, ne-
 *aromatyczny (alkohol) asepeca, asepikeca,
 aromigita (alkoholo) kontraŭputra
 aromateca asfiksja asfiksio
 aron (bot.) arumo asfodyla (bot.) (złotogło-
 aroruta (kem.) (mąka z wiec) asfodelo
 maranty) aroruto askaryda (zool.) (glista je-
 *arterja (anat.) tętnica litowa) askarido
 pulsvejno askomicety (bot.) (wor-
 arterja główna aorto kowiec) askomiceto,
 arterja szyjna karotiko askofungo
 artezyjska studnia arte- asmodesz (hebr.) asmo-
 za puto deo, demono dezerti-
 artralĝja (med.) (rwanie gan.). malamiko de
 w członkach) artralĝio, edzeco
 doloro en artikoj. asocjować asocii
 artykulacja (anat.) (bu- aspekt (widok, wygląd)
 dowa przegubów orga- aspekto
 nizmu) artro (parol) aspersja (pokropienie)
 prononcado, preciza asperĝo
 prononco, artikulado *aster (bot.) astero, aste-
 *artykuł artiklo (meti) rofloro
 (bot. zool.) komercaĵo. astrachan (futerko jagnię-
 regulo ce) astrakano
 artykułować (wyraźnie astralny (okult.) astr(e)ca
 członkować) artikuli astrognozja astrognozio
 *artysta aktoro astroscienco

- astrolabjum (astr.) (kato- mierz) astrolabio
 astrolatryja (sabeizm) astrolatrio
 astropekten (zool.) (roz- gwiazda pomarańczo-
 wa, grzebień morski) wa, grzebień morski)
 astropekteno
 astur (jastrząb) asturo
 astygmatyczny (opt.) astygmatata, astigmatata
 astygmatyzm (med.) astygmatismo
 astigmatismo
 asymetria asimetrio
 *asymilacja asimilacio, asimiliĝo
 „attaché” (polit.) ataŝeo
 atawizm (med.) atavismo
 „atelier” laborejo
 ateneum ateneo
 ateroma (med.) (kaszak) ateromo
 atest (poświadczenie) atesto
 atetozja (med.). atetozo
 atlanty (ark.) (męskie po- stacie słupów) atlanto
 atlas (anat.) atlaso
 atmometr (fiz.) atmome- tro
 atol (wyspa koralowa) atolo
 atonia (med.) (bezsilność) atonio
 atrjum atrio, antaŭhalo, (nefermita)
 atrybut (gram.) (przydaw- ka) artibuto

- *audytor aŭditorio, militi- sta juĝisto
 *audytorjum aŭskultanta- ro, aŭskultantoj, ĉees- tantoj, aŭdantaro
 aŭĝit (min.) pirokseno
 aŭgment (gram.) aŭgmen- to
 aŭgur aŭĝuristo
 *aureola nimbo
 aurikula (anat.) małżo- wina uszna) orelaŭriklo
 aŭripigment (min.) (złoto- łusk) aŭripigmento
 aurora aŭroro, matenkre- puszko
 auspicia (wróżba, opieka, przepowiednia) aŭspi- cio
 autochton (etn.) (tuby- lec) aŭtoĥtono
 autodydakta (samouk) aŭtodidakto
 *automatyczny memaga
 autopsja (własne prze- ŝwiadczenie) aŭtopsiso
 *autor verkisto
 autorament varbado (mi- lit.) speco
 autosugestia aŭtosuges- ti(ad)o, memsugestio,
 *awans gradaliĝo, pro- ĝreso, promocio, pli- rango, ĉefposteniĝo
 awarja avario, ŝipdifekto
 awantaż avantajo
 awanturyŝn (min.) (heljo- lit) aventurino, helio- lito

loj de la mondo — Dio scias, jam kioman fojon — fervore rakontas unu al la alia pri la Esperanto-Betlehemo, pri la negranda ĝis nun preskaŭ nekonata en la vasta mondo pola urbo Białystok, en kiu la tagan lumon ekvidis tiu granda Homarano kaj Instruinto. Oni rakontas pri la ligna, preskaŭ jam ruiniĝinta dometo, en kiu Li naskiĝis, kaj revemuloj ekŝpinas belajn legendojn pri la viro, kiu venis en la mondon por detruigi la Babelan turon.

Tiamaniere do la nomo de tiu urbo engravuriĝas en la cerbon de miloj, kiel io specifa, kiel io simbola, vekanta estimon misteran kaj senton neklarigeblan.

Grandaj homoj iras ofte en la vastan mondon por prediki siajn pensojn kaj ideojn, kaj forgesas en la florado de ilia gloro la lokon, en kiu ili kreskis. Tiam okazas, ke tiuj perfiditaj hejmlukoj plej forte obstinas kontraŭ siaj propraj filoj, rifuzante iliajn instruojn kaj refuzante iliajn teoriojn, kaj la tero, el kiu elĝermis la unuaj freŝaj semoj, poste fertiliĝas kaj sekiĝas.

Sed Białystok restis fidela al sia Profeto same, kiel fidela al sia urbo restis la Profeto en la plej gloraj tagoj de sia vivo. Liaj samurbanoj bone komprenis Lin. Liaj samurbanoj sekvis Lin, la unuan inter la Majstroj, kiun la propra urbo rekonis.

Kiam okazis la unua universala pilgrimo de discipuloj de la varsovia tombo al la Białystoka lulilo de la Majstro, kortuŝaj, ofte koraŝiraj estis momentoj inter la simplaj loĝantoj de tiu feliĉa urbo. „Nian grandan Zamenhof oni venas honori!“ — flustris maljunulo, memoranta ankoraŭ nian Majstron, kiel knabeton reveman, kaj larmoj montriĝis en liaj multon jam vidintaj okuloj. Tiu maljunula jubilo estis plivere adoro, kvankam tiu maljunulo malplej bone orientiĝis en la esenco de la noblaj altaj instruoj de nia Majstro.

Nun venis aliaj samurbanoj, kiuj krom ĝoji kaj adori volas ankaŭ labori sinofereme por la efektiviĝo de la idealoj de la Majstro. Kaj ni ĝojas konstati, ke ili sukcesas ĉiurilate. Tie la poresperanta agado havas kvazaŭ sanktan mision kaj estas karakterizita per iu nobla egoismo: tamen ni, Bjalostokanoj, ne malkonfesas nian Profeton; ni laboras por la venko de Lia verko kaj por la eterniĝo de Lia granda nomo!

Kaj ni, ceteraj Zamenhofanoj, povas nur envie deziri al ili pluajn multajn senĉesajn sukcesojn.

I. Lejzerowicz.

LINGVA FAKO.

(El „Supera Kurso“ de Dro Dreher).

La infinitivo -i.

La prepozicioj **anstataŭ**, **antaŭ**, **por** kaj **sen** postulas la infinitivon -i. Sed inter la prepozicion antaŭ kaj la infinitivon -i oni metas la komparvorteton „ol“. ĉar „antaŭ ol“ = „pli frue ol“:

Anstataŭ publikigi ion = anstataŭ publikigo de io; por scii ion = por scio de (pri) io; sen montri ion = sen montri de (al) io; antaŭ ol presigi ion = antaŭ presigo de io.

La infinitivon postulas multaj verboj, alie ol en la naciaj lingvoj (orienteŭropaj):

Mi deziras vivi = mi deziras vivon; oni permesas skribi = oni permesas skrib(ad)on; Dro Z. ekzercis uzi Esperanton = Dro Z. ekzercis la uzadon de E. (aŭ: ekzercis sin en la uzado de E.); mi vidis lin kuri = mi vidis lian kur(ad)on, aŭ: mi vidis lin kuranta (Lec. IX.).

La infinitivon postulas ankaŭ elverabaj substantivoj:

Deziro vivi = deziro de (al) vivo; kapablo esprimi sentojn = kapablo de esprimado de sentoj; arto (= artista povo) krei belon = arto de kreado de belo.

Oni diras: estas neeble citi ĉion = cit(ad)o de ĉio estas neebla; ludi estas agrable = lud(ad)o estas agrable.

Kiel malpermesi = kiel estas eble malpermesi. — Por tiel diri = [(por) ke] ni diru tiel.

Oni diras: kio estas necesa (ne: necese), sed: kion estas necese fari?

It is, c' est, es ist, to jest ne estas tradukata en E., oni diras: estas (malpermesite), estas (bone) ktp, Oni uzas ankaŭ ĝi aŭ tio, ekz. tio estas vi, Ivan, aŭ: ĝi estas vi, Ivan. La nepersonan it (rains), il (pleut), es (regnet) oni ne tradukas (pluvas, hajlas, tondras, sen „ĝi“).

Oni ———as = estas ———ate: oni diras = estas dirate, simile: estas konate, estas permesite ktp.

Insigno de l'Kristo.

(El „Poeziaĵoj“ de L. Kronenberg).

Nokt'!
 Nokto malhela,
 Dum kiu plej bela,
 Elkora fariĝas pensar'!
 Tra tuta ĝis fluas landar',
 Al ĉiuj nacioj,
 Ĉiuj religioj
 Ĝi fluas tra mar',
 Tra la naci'ar'
 Al tuta, tutega homar'!
 Al ĉiu ĝi iras hom',
 Ĉiun vizitas domon!
 Ĉiun, ĉiun amprenas,
 Ĉiun, ĉiun komprenas,
 Kaj ĉiun, ĉiun domon
 En sankta nom'
 De l' Kristo ĝi benas!

— — — — —
 Flamas, flamas la kor'!
 Ĝi flamas, ĉar amas,
 Ĉar fajras per am',
 Ĝi fajras, ĉar amas,
 Kaj volas ke l' Am'
 Regu je l' mond'
 En rond'!!
 — — — — —

Flamas, flamas la kor'!
 En mondon ĝi iras,
 Al amo ĝi tiras,
 Amplene ĝi spiras
 Kaj vokas al ĉiu naci'!
 Finiĝu la lac',
 Batala la lac',
 Kaj venu, venu jam pac'!

— — — — —
 Venu la pac'!
 Nacioj de l' mond'
 Stariĝu en rond',
 Kaj gaje, el kor'
 Komencu kanton en hor'!
 Komencu en hor'
 Kanton de la kor',
 De l' tuta kanto ter',
 La kant', ke fine
 En man' de l' hom',
 En ĉiu dom'
 Ne estu plu fer'!
 Ke el tuta ter'
 Batala foriru fer'
 Kaj amo ke estu,
 Konkordo ke festu
 Venke inter nacioj de l' ter'!

POLLANDA KRONIKO.

BYDGOSZCZ. Post priesperanta parolado de la loka delegito S-o Prengel, komenciĝis Esperanto-Kurso ĉe l' „Deutsches Privatgymnasium“, kiun ĝis nun partoprenas 20 ĝelernantoj. La kurson gvidas la gimnaziano Reinhold. Estas intencite fondi grupon.

JAROSŁAW. Asocio de instruistoj de popollernejoj organizis ĉi tie kvarmonatan kurson de Esp. Aliĝis 16 personoj. Gvidanto estas s-o Antoni Wachułka. Prepariĝas senpaga kurso de Esp. por instruistaro. La afero akiris favoran subtenon de s-o lernejinspektoro Mieczysław Bem.

KATOWICE. En „Ognisko“ ekzistanta ĉe la urba komercista lernejo komenciĝis kurso kun 25 partoprenantoj, kiun gvidas prof. W. Chrzanowski.

KRAKÓW. Finintinoj de la Esperanto-kurso por skoltinoj fondis propran grupon, kiu nomiĝis „Harcerskie Kółko Esperanckie“ (Skoltina Esperanto-Rondo). La estraron prezidatan de f-ino M. Kazanowiczówna (adreso: Kraków, Lubomirskiego 43), eniris f-inoj: Z. Richterówna, K. Burzyńska, Z. Michniewska, S. Melechówna, C. Dańkówna, M. Królówna. La revizian komisionon apartenas f-inoj: M. Terpliwówna, W. Skrzypkówna, E. Kędzierska. Fine de l' februaro estos organizita semajno de propagando kun tre interesa programo. La preparaj laboroj jam komenciĝis. — La loka Esperanto-Societo aranĝas la 14-an de dec. Zamenhofan festvesperon.

LUBLIN. Samideano Czesław Pruski sciigas al ni, ke 260 novaj gekursanoj estas instruataj laŭ la senpera metodo de s-roj Olszowski kaj Cz. Pruski. La 21/XI komenciĝis 3 monata plena kurso, kiun gvidas du menciitaj samideanoj. Ejon por la kurso oferis senpage la Magistrato de Lublin. Ni bondeziras grandan sukceson!

LWÓW. Ĉi tiea societo aranĝas de tempo al tempo komunan legadon. S-ino koloneledzino Wojakowska gvidas fervore kurson, kiun partoprenas 30 kursanoj.

STASZÓW. La 16-an de nov. okazis publika prelego de s-o M. Rizenberg en la ejo de laborista societo; post la prelego organiziĝis la kurso kun 23 partoprenantoj.

WARSZAWA. Dimanĉe la 15-an de dec. je la 16 horo (eventuale 16 h. 20 m.) parolos okaze de la esperantista festo per la Varsovia radjostacio s-o Edvardo Wiesenfeld. Ĉiuj samideanoj (eĉ neaŭdintoj) konsideru sia nepra devo sendi dankesprimojn laŭ adreso: Polskie Radio — Warszawa. Tio estas nepre bezona por la bono de nia afero en Polujo. — Eldonata ĉi-tie revuo dusemajna s. t. „Poczta“, organo de poŝtista ligo, posedanta ĉirkaŭ 20.000 membrojn, komencis aperigadi korespondan kurson. Eminentaj sukcesoj akirita dank' al penadoj de s-o Zawada, sekretario de societo „Laboro“ kaj aŭtoro de nove elveninta fundamenta vortaro esp.-pola. — La 8. XI. okazis kunsido de la organiza komitato de „Esp-a Pedagogia Kurso“, celanta prepari kvalifikitajn instruistojn de Esp. por enlandaj lernejoj. — Faka semajna gazeto „Radjo“ aperigadas regule esp.-angulon, en kiu troviĝas esp.-disaŭdigoj de eŭropaj sendstacioj. La angulo estas gvidata de s-o Wiesenfeld.

WILNO. Akademia Esperanto Rondo ĉe Universitato de Stefan Batory aranĝis la 16-an de nov. propagandan vesperon. Pri la neceso de la lingvo Esperanto parolis s-o univ. Prof. Muszyński, je temo: „Esp. kaj arto“ s-o prof. de konservatorio Józefowicz, s-o Sakowicz raportis pri la Budapesta kongreso. Kantis tre bele esp. kantojn f-ino Jabłońska, okazis ankaŭ esp. deklamado. La ĉeestantoj vigle rigardis propagandan ekspozicion. Estas menciinde, ke oni ne forĝesis pri varbado por UEA.

† Dro. STEFAN MIKOŁAJSKI.

La 27. de novembro 1929 mortis en Lwów dro Stefan Mikołajski en la 68. vivjaro. Li naskiĝis en Kraków. Fininte gimnaziajn studojn li frekventis medicinan fakultaton de la Jagielona Universitato en Kraków. Komence li praktikadis en la urbeto Brzesko en okcidenta Malgrandpolujo. Sed la provinca urbo estis malvasta por lia granda spirito kaj en la j. 1901. li translokiĝis en la ĉefurbon Lwów, kie li tuj fariĝis fama agemulo. Politike li ludis gravan rolon en la popola partio kaj estis kunredaktoro de tagjurnalo Kurjer Lwowski. Estante elokventa oratoro kaj sperta stilisto li baldaŭ eniris la urban senaton kaj laboris en ĝi tre efike dum pli ol 20 jaroj por la ordo kaj higieno de la urbo.

En Lwów li ankaŭ baldaŭ komencis la eldonadon de socialmedicina duonmonata gazeto Głos Lekarzy, en kiu li ĝis la mondmilito solvis multajn socialme-

dicinajn problemojn kaj kiun legadis ĉiuj kuracistoj de Malgrandpolujo. Ellerninte en la j. 1908 la mondlingvon, li baldaŭ komencis sola la eldonon de la unua esperanta medicina ĵurnalo s. t. „Voĉo de kuracistoj“, eldonante ĝin dum la jaroj 1909—1911, kaj atingis tiam preskaŭ mil abonantojn sur la tuta terglobo. Sprite li ekinterestigis la tutmondan kuracistaron per aranĝo de enketoj pri mortpuno, pri la kuracista sekreto k. t. p. Bedaŭrinde pro banko de monrimedoj li estis devigata ĉesi la pluan eldonadon. Dum la VIII jubilea mondkongreso 1912 en Krakovo li estis elektita prezidanto de la kongreso kaj gvidis ĝin digne, energie kaj vigle je ĉies kontento.

Dum kelkaj kadencoj li estis laborema estrarano de la orientgalicia Kuracista Ĉambro kaj agis multe por plibonigo de sociaj cirkonstancoj de polaj kuracistoj, ellaborinte ankaŭ precizan kodon de kuracista deontologio, validan ĝis hodiaŭa tago. Dum la militjaroj li tre suferis psike kaj korpe pro la malamika okupacio de la lando kaj malsano. Kiam reviviĝis la pola Ŝtato, la unua ministro por sanitaraj aferoj dro Chodźko konfidis lin per la sanitaraj aferoj de orienta Malgrandpolujo kaj M. funkciis kiel direktoro de la sanitara departemento de la vojevodejo ĝis la morto. Ŝatata pro sia kristala, puritana karaktero kaj miriganta pro sia fera agemo kaj laboremo li ne ĉesis ofici ĝis preskaŭ la lastaj tagoj de sia vivo. Malica malsano, kancero de la pankreaso, rompis tro frue ĉi tiun fortan, spiriton. Multege li skribis por ĝeneralaj kaj medicinaj ĵurnaloj, multege referatis ĉe kunvenoj, enketoj, kongresoj, verkis kelkajn popular-medicinajn librojn. Lia libreto pri tuberkulozo ricevis la unuan premion konkursan de la Higiena societo kaj disvastiĝas en multmilaj ekzempleroj inter la popolo, penetrante la vilaĝajn kabanojn. En multaj higienaj societoj kaj institucioj li vigle kunlaboradis. La enterigo okazis la 30. de novembro kaj estis granda, malĝoja manifestacio, kiun partoprenis multaj kuracistoj, altrangaj oficistoj kaj adorantoj, kaj la mortajn restaĵojn adiaŭis en altaj laŭdoj reprezentanto de la interna ministerio, la prezidantoj de la Kuracista societo, Kuracista Ĉambro, Higiena kaj Kontraŭtuberkuloza societoj. Foriris de ni por ĉiam granda viro, kies memoron ni kun admiro kaj adoro konservos.

Dr. Fels.

KRONIKA ZAGRANICZNA.

CZECHOSŁOWACJA: Brno. W dniu 22. 9. br. odbyło się w Bernie poświęcenie pierwszego na Morawach sztandaru esperanckiego. Poświęcenia sztandaru dokonał biskup Dr. J. Kupka w obecności licznie przybyłych delegatów klubów i towarzystw esperanckich Czechosłowacji.

ESTONJA: Tallin. Dzięki energicznym zabiegom p. J. Grüntal, inspektora szkolnego w Tallinie miejscowe „Esperanto Asocio“ zaprosiło w ostatnich czasach p. Andreo Ĉe celem urządzenia kursów języka Esperanto. Po silnie przeprowadzonej w miejscowych gazetach, afiszami i osobistymi zaproszeniami agitacji urządził pan Ĉe odczyt o Esperancie. Liczba obecnych na odczycie wynosiła około 500 osób. Po odczycie urządzono kursy języka esperanto, a z powodu wielkiej ilości zgłoszeń musiano utworzyć równocześnie aż dwa kursy. Każdy z kursów liczył przeszło 100 słuchaczy. Słuchacze składali się z rozmaitych warstw społecznych; większość stanowiła młodzież szkolna, następnie urzędnicy, nauczyciele i sfery kupieckie. Zaznaczyć należy, że ruch esperancki w Estonji wzrósł w ostatnich czasach ogromnie. Kursy prowadzone na prowincji przez pp. E. Malgrena, K. Grigorjewa i E. Pähn dały nadspodziewane wyniki.

LOTWA: Ryga. Kursy języka esperanto, urządzone przez A. Ĉe dały bardzo dodatnie wyniki. Na lekcję próbną, urządzoną w dniu 13. X. br. przybyło 230 słuchaczy, sam zaś kurs ukończyło 130 osób. Kursy były urządzone staraniem „Riga Instruista Profesia Societo“ i „Latva Esperanto Societo“.

NIEMCY: Drezno. Łącznie z mającą się odbyć w czasie Zielonych Świąt w r. 1930 Międzynarodową Wystawą Hygjeniczną w Dreźnie odbędzie się w tymże mieście XIX. Niemiecki Kongres Esperancki. Komitet zamierza w czasie Kongresu urządzić na wielką skalę kursy esperanta, które prowadzić będzie p. Andreo Ĉe.

SZWECJA: „Svenska Esperanto-Tidningen“ donosi w ostatnich swych numerach o nadzwyczajnym rozwoju Esperanta w Szwecji. Rozwój Esperanta w Szwecji przypisać należy w pierwszym rzędzie sukcesom, jakie osiągnęły kursy p. Andreo Ĉe. Obecnie wielką popularnością cieszy się Hindus p. Lakshmiswar Sinha, który obrawszy sobie Gävle za bazę operacyjną, objeżdża całą Szwecję

i wygłasza odczyty w języku esperanckim. Każdy odczyt cieszy się frekwencją setek słuchaczy.

WĘGRY: Békéscsaba. W dniu 30. 9. br. rozpoczęto w tut. Tow. Esperanto metodą Andreo Ĉe kurs języka Esperanto. Już w pierwszych dniach trwania kursu zgłosiło się 70 słuchaczy. Na uroczystość zakończenia kursu zaproszono prof. J. Mihalika, przewodniczącego XXI. Kongresu, który wygłosił w dniach 2. i 3. XI. br. dwa przemówienia o Esperancie w obecności 84 i 100 osób. Po kursie i pod wpływem przemówień prof. Mihalika dyrekcja miejscowej wyższej szkoły handlowej nosi się z zamiarem wprowadzenia Esperanta do pierwszych klas tej szkoły.

Tuszkiewicz Bronisław.

BIBLIOGRAFIO.

George Fox. Fondinto de la Religia Societo de Amikoj (Kvakeroj). 1624—1690. Henry van Etten. Friends' Council for International Service 136 Bishopsgate, London, E. C. 2. 1924. Prezo 3d. — La broŝuro resume priparolas la personon de George Fox, kiu precipe en anglolingvaj landoj estas bone konata, kiel fondinto de kvakeroj. La lingvaĵo esperanta estas tre bona kaj la enhavo vere leginda por ĉiuj.

Dr. L. Dreher.

Sivaĝi. Originala teatraĵo de hinda esperantisto en Svedujo, kies nomo estas Lakshmiswar Sinha. Eldonita de Eldona Societo Esperanto en Stockholm. La prezo Kr. 1.50. Agrable mi legis tiun historian scenon de la 17 jarcento, kies Esperanto, kvankam iom sub angla influo, estas flua ĝuste pro sia angla koncizeco kaj simpleco.

Dr. L. Dreher.

Podróż po świecie dostępna dla każdego napisał Bol. Czechowski, Sosnowiec 1929. Cena nie podana. Broszurka propagandowa o 32 str. Na treść jej złożyły się krótkie artykuły, których autorami jest kilkunastu esperantystów z całego świata, mające dowieść potrzeby esperanta w międzynarodowych stosunkach. Jest to cenna broszurka, mogąca oddać wielkie usługi w propagowaniu naszego języka. Razem z dwiema książkami, omówionymi w ubiegłym miesiącu, jest dowodem, że ruch wydawniczy z zakresu literatury esperanckiej zaczyna się u nas w ostatnich czasach ożywiać dzięki inicjatywie prywatnej poszczególnych jednostek. Cześć im za to!

Theta.

Lasttempe aperis „**Klasigita Terminaro de Esperanto**“ kompilita de Eĉeno S. Cian kaj eldonita de Ŝanhaja Esperanto Asocio. Libreto 32 paĝa, kiu estas malgranda vortaro esp.-hina, enhavas en 27 ĉapitroj la plej ofte uzatajn ĉiutagajn vortojn. Ricevebla ĉe: Ŝanhaja Esperanto-Asocio, P. O. Box 1332. Ŝanhajo. Prezo: Dol. 0,20.

„**Gemoj de la hungara popolmuziko**“ — bele eldonitaj kelkaj hungaraj popolaj kantoj, kun notoj. Aperis la unua kajero; eldonanto la Esperanto Grupo de la Hungara Nacia Asocio. Ricevebla ĉe: Dro Julio Lukács, VII. Pillangó-u. 13. Budapest. Prezo: 2.— pengö aŭ egalvaloro.

TRADUKA KONKURSO.

La plej bona solvo de nia lasta konkurso venis de s-ano Ludwik Krysta, Cieszyn. Jen ĝia teksto, ni nur ne ŝatis la pseŭdorimon „glutegata-frakasata“:

Bagatelajo.

Tia estas la afero:
 Vermon manĝas la pasero,
 La paseron kato kaptas,
 Hundo lastan manĝadaptas,
 Hund' de lupo glutegata
 De panter' lup' frakasata,
 La leono tiun batas
 Kaj leonon mortan ŝatas
 Homo, — lin la verm' en tero.
 Tia estas la afero.

La aliaj konkursintoj: Brochwicz, S. Ch. (Lwów), inĝ. Chmieliński, „Nekonatulo“, Niedźwiedz, Orzech.

La plej proksima traduka konkurso aperos en la Januara numero kaj en havos tekston pollingvan frazeologian por plej ĝusta esperantigo.

Dr. L. Dreher. L. K-ano.

UNIVERSALA ESPERANTO-ASOCIO.

POLA TERITORIO. Ĉefdelegito: J. Ŝapiro, Lipowa 33, Białystok.

Konto ĉe PKO No 60.047.

OFICIALA BULTENO No 13.

PREMIOJ POR VARBADO. Laŭpromese ni publikigas la liston de premioj, konsentataj por varbado de novaj anoj.

Por varbado de nova Membro oni rajtas elekti unu el la premioj: A. Fundamento de Esperanto. B. Dro Zamenhof: Lingvaj Respondoj. C. Robert Kreuz: 500 Komercaj Frazoj. D. Kolekto de turismaj presajoj kaj gvidfolioj. E. Camescasse: Inicado Matematika. F. Verax: Elementa Fotografa Optiko.

Varbinte novan Membro-Abonanton oni rajtas elekti unu el la jenaj premioj: I. Ŝlosilaro de Esperanto (kompleta kolekto, konsistanta el ŝlosiloj en 15 lingvoj). II. Kreuz kaj Mazzolini: Komerca Vortaro (bindita). III. Dreves Uitterdijk: Miraklaj Aventuroj de Sinjoro Longkrurulo (kun 152 desegnaĵoj).

Varbinte novan Subtenanton oni rajtas elekti unu el la jenaj premioj: 1. Raymond Schwartz: Prozo Ridetanta. 2. Tri libroj el listo de premioj por frupaginto laŭ libera elekto. 3. Tuta kolekto de premioj por varbo de simpla Membro.

PREMIOJ POR FRUPAGO. Premion de frupago rajtas ricevi la membroj, kies kotizo alvenos al la Teritoria Oficejo ĝis plej malfrue 31. XII. 1929.

„POLA ESPERANTISTO“ POR UEA-NOJ. Ni memorigas, ke Membroj-Abonantoj de UEA rajtas ricevi „Polan Esperantiston“ je favoraj kondiĉoj. Ili pagas por tutjara abono nur 5 zlotojn anstataŭ 8 zl. Tiu favora abonprezo ne estas akceptata direkte de la Administrejo de „Pola Esp.“ Bonvolu pagi tiun abonmonon aŭ kune kun la kotizo aŭ aparte al la loka Delegito resp. al la Ĉefdelegito.

INSIGNOJ DE UEA. Insignoj por membroj de UEA estas riceveblaj ĉe la Ĉefdelegito por prezo de zl. 2,50, enkalkulinte la rekomenditan afrankon. La mono devas esti pagita je PKO No 60.047.

STATO DE UEA EN POLUJO. La 1-an de Decembro 1929 UEA kalkulis en Polujo 30 membrojn jam por la jaro 1930 (3 DM, 16 MA, 10 M, 1 Esp. Entrepreno).

NOVAJ DELEGITOJ. Ni informas pri jenaj novaj Delegitoj:
ŚWIECIE n. W. D. Józef Żołnierek, gimnazia profesoro, ul. Dworcowa 38.
TUCZYN (Wołyń) D. F-ino Leja Kornin, instruistino.

Provizore ne estas plu Delegito en Staszów.

Białystok, la 1. 12. 1929.

J. Ŝapiro, Ĉefdelegito de UEA.

DE LA REDAKCIO — OD REDAKCJI.

Tiu-ĉi n-ro dediĉita al memoro de nia Majstro aperas iom pli frue ol kutime.

AL ĈIUJ NIAJ ABONANTOJ, AMIKOJ KAJ SAMIDEANOJ LA REDAKCIO KAJ LA ADMINISTRACIO OKAZE DE LA KRISTNASKAJ FESTOTAGOJ KAJ DE LA NOVA JARO SENDAS PLEJ KORAJN SALUTOJN KAJ BONDEZIROJN.

Tiu-ĉi numero estas sendota al ĉiuj Redakcioj de la Esperanto-Gazetoj (laŭ jarlibro de UEA) kun varma peto pri daŭra interŝanĝado. Pripensu, ke aŭtentikaj kaj baldaŭaj informoj pri Esperanto-movado en la tuta mondo estas nepre bezonaj por la bono de nia afero.

Okaze de la festo de la libro aĉetu almenaŭ unu esper. libron. Libreja fako de P. E. estas je Via dispono kaj atendas Vian mendon.

Korespondujacy z zagranicą powinni niezwłocznie zamówić sobie „Polaj Kristnaskaj Kantoj“.

Estas menciinde, ke aperis tre grava verko: L. L. Zamenhof Originala Verkaro, kolektita de d-ro J. Dietterle, tre bele eldonita de F. Hirt et Sohn en Leipzig.

Ne forgesu renovigi la abonon por j. 1930! Pagu la abonon je nia konto PKO 406.660.

Abonu mem kaj varbu abonantojn por la sola esperanta gazeto en Pollando!

ROBOTNICZE STOWARZYSZENIE ESPERANTYSTÓW „PRACA — LABORO“ W POLSCE

(Adres Zarządu: ul. Marszałkowska 81, u adw. Litauera)

posiada stale na składzie następujące wydawnictwa dla nauki i propagandy pomocniczego języka międzynarodowego Esperanto:

- 1. Samouczki:** prof. Kronenberga 1,20 zł, Leo Turna niższy 1,25 zł, wyższy 1,50 zł. Carta-Borela z Kluczem i Rozmówkami (3 tomiki) 2,50 zł. Jana Tichawskiego dla kursów 7,50 zł. Grenkampa „Klucz” z bajką Andersena 0,50 zł.
- 2. Słowniki:** Antoniego Grabowskiego po 1,80 zł (esp.-pol. i pol.-esper.). Jana Zawady najnowszy „Pełny podstawowy” nakładu własnego zł. 2,50 dla członków Tow. Esp.
- 3. Propagac.:** prof. A. Czubyńskiego „Esperantyzm” — cena zł. 3.—. Bolesława Czechowskiego „Podróż po świecie dostępna dla każdego” — cena 0,50 zł, Leopolda i Zofji Kronenberg: „Do społeczeństwa polskiego — dwa artykuły w sprawie Esperanta” — 0,60 zł. Pocztówki ilustrowane z grobem Dra L. L. Zamenhofa 0,30 zł, — z dziewczynką i napisem: „Mamusiu, przez Esperanto chcę kochać dzieci całego świata” — 0,20 zł.

Zamówienia skierowywać należy na adres sekretarza: Jan Zawada, Miasto-Ogród Czerniaków, ul. Zaciszna 1. Warszawa, Konto PKO. 20845, dodając 10 procent na koszt przesyłki.

Stowarzyszenie prowadzi też KURS KORESPONDENCYJNY — za opłatą 12 zł, płatnych ewent. w dwóch ratach z góry. Uczący się drogą korespondencyjną otrzymuje wskazówki do samouctwa, poprawianie wszystkich przez siebie przerobionych ćwiczeń z podręcznika i wszelkie z tem związane uwagi — aż do zupełnego opanowania języka.

Libreja Fako de „Pola Esperantisto“

Kraków, ul. Smoleńska 9. Konto PKO. 406.660.

REKOMENDAS:

Albumo de Kraków (34 fotoj)	0.80
Gemoj de la hungara popolmuziko	3.20
Glumarkoj „Babel” 10 pecoj	0.10
Insignoj esper. (steloj) po 1.10, 1.20, 1.30, 1.40, 1.50, 1.70, 2.10, 2.30.	
Kraków — Urbo de Jubileo Kongreso 1912	0.80
Tatroj kaj Zakopane	0.50
Tichawski — „La Mondlingvo”, podr. Esp.	7.50
Zawada — Pełny podstawowy słownik j. Esp. (esp.-pol.)	4.00

La verkoj de Zamenhof:

Fundamenta Krestomatio	5.60
Fundamento de Esper. (5-lingva)	2.30
Lingvaj Respondoj	2.80
Proverbaro Esperanta	2.70
Andersen — Fabeloj I. kaj II. parte po	4.40
Goethe — Ifigenio en Taŭrido	3.30
Gogol — La Revizoro	3.30
Heine — La Rabeno de Baharah. La Gimnazio	2.30
Molière — Georgo Daudin	1.75
Orzeszko — Marta	5.50
Schiller — La Rabistoj	3.30
Shakespeare — Hamleto	2.75

Albanio — Gvidlibro	0.60
Albumo de l' VIII en Kraków. Luksege eldonita kun 600 fot.	15.00
Ama stelaro	1.10
An-Ski — Dibuk. Teatraĵo	1.25
Avsejenko — Fraŭlino Suzano	2.00
Bałucki — Kuzeto. Komedio en trad. de S. Grenkamp	0.60
Białystok — Gvidlibro tra urbo de nia Majstro	0.60
Blicher — Taglibro de vilaĝpedelo. Rakonto	1.20
Bonnels — Solandro	2.20
Bujwid O. prof. — Kvin prelegoj pri bakterioj	1.00
— La apliko de radioj ultraviolaj al sterilizo de akvo	0.35
Bukedo — I. kaj II. Rakontoj de diversnaciaj aŭtoroj po	1.20
Bultuis — Malriĉa en spirito. Dramo orig. en E.	1.40
Butin — Faŭsto. Komentario al la I-parto	0.60
Cart i Borel — Esperanto w 10 lekcjach	1.30
Czubryński — Esperanto i Esperantyzm	1.20
— Esperantyzm. Wyd. II.	3.00
Dobrzański — Al mokantoj	0.45
Dreyfus — La vangfrapo	1.00
Fredro — Consilium facultatis. Komed. trad. Ant. Grabowski	1.60
Grabowski Ant. — Nova Antologio	1.60
Grenkamp-Kornfeld — Krioj de l'koro. Poeziaĵoj	0.50
— Penseroj. Legindaj precipe en kursoj	0.75
Gryff — W sprawie nauki języków obcych	0.50
Hebbel — Gyges kaj lia ringo	6.50
Hiller — Ho, tiuj fremduloj, opereto	1.40
Ilustrita Gvidlibro tra Pollando kaj Danzig—Gdańsk, eldon. de la P. E. D. Kraków	1.50
Jung — La alta kanto de la amo	1.80
Kant — Al eterna paco	4.40
Kaplan — Akordoj esperantaj	0.80
Karinthy — Morgaŭ matene	2.60
Kongreslibro de l' VIII. en Kraków. Riĉe ilustrita	1.00
Kriss — Melodoj de l' nokto. Poeziaĵoj	1.00
Lange — Libroj de profetoj, ses poemoj; trad. Ant. Grabowski	1.50
Lessing — Minna de Barnhelm	4.30
Lippmann — Sprachliche Gutachten	2.00
Malgranda terbiblio	2.00
Mickiewicz — Sinjoro Tadeo, trad. Ant. Grabowski	6.50
Multatuli — Historio de Saidjach kaj Adinda; eld. Liem Tjong, Hie Semarang — Java	1.85
Oberrotman kaj Jung — La lastaj tagoj de D-ro Zamenhof	2.60
Polaj Kristnaskaj Kantoj	0.35
Privat — Vivo de Zamenhof	5.40
Ramo — En Svislando	4.80
Reymont — En fumejo de l' opio, novelo; trad. D-o K. Bein (Kabe)	1.20
Schmidt — La amkonkurantoj	0.85
Słowacki — La patro de pestuloj el El-Ariŝ, trad. Ant. Grabowski	1.40
Sapiro — Babiladoj de bonhumora Zamenhofano	1.00
Slosilo esper. en pola lingvo	0.60
Tatroj kaj Zakopane	0.50
Trochimowski — Kwestja języka międzynarodowego 10 ekz.	1.00
Turno — Kompletny podręcznik Esperanta; wyd. III.	1.25
— Wyższy kurs	1.50
Vigny — La intervidigo kaj nekonita dialogo	0.90
Wiesefeld — Galerio de Zamenhof. Kun 18 portretoj	2.40
Wysłouch — El lando de ruinoj	0.45
Zamenhof, D-o Leono — Mia liro	1.10

Nur antaŭpago. — Por sendkosto aldonu 10%.

Por rekomendita sendaĵo plu 0.50 zł. La sendaĵon nerekomenditan ni ne garantias.